

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

УДК 378.14

О. М. Бурка

СИСТЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Згідно з положеннями Болонського процесу, оцінювання якості освіти має зосереджуватись не лише на забезпеченні та контролі навчального процесу, а, в першу чергу, на перевірці знань студентів. Діагностична система, на основі якої відбувається оцінка, повинна бути стандартизованою та формалізованою, тобто чітко визначати результат навчання: рівень сформованості професійних компетенцій, можливості задоволення потреб суспільства у тих чи інших фахівцях та ін. [13; 014].

Результат підготовки – це конкретні прогнозовані досягнення студентів, які можна виміряти. Його визначають на основі встановлення рівня здатності реалізовувати отримані професійні знання, уміння та навички після закінчення етапу або усього процесу підготовки [9].

Мета: розробити кваліметричну модель формування готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій (ФОТ).

Завдання:

- визначити методи оцінки показників готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ;
- обґрунтувати підхід до створення систем оцінювання;
- розробити діагностичну модель готовності.

Методи: для вирішення поставлених завдань було використано метод аналізу та узагальнення наукових джерел і матеріалів мережі Інтернет; анкетування, моделювання.

Аналіз наукових джерел показав розрізненість поглядів дослідників на питання оцінювання сформованості знань, умінь та навичок майбутніх фізичних терапевтів. Виявлено, що наразі відсутні дані щодо систем оцінки рівня готовності студентів-фізіотерапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій (ФОТ).

Зазначене вище стало поштовхом до нашого дослідження. На попередньому етапі нами було визначено критерії готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Отримані результати стали базисом для визначення змісту діагностичної системи.

В результаті зазначеного етапу дослідження встановлено, що

система оцінки рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ складається з наступних критеріїв (та їх ознак):

- комунікативного (соціальна компетентність; дотримання соціальних, етичних та моральних норм; педагогічні уміння).
- соматичного: (знання про будову, функції та стани людського тіла; «стремління до підтримки здоров'я та фізичної форми);
- особистісного (відповідальність, орієнтованість на професійну самореалізацію; уміння залучати клієнтів до сумісного тренувального процесу);
- фізкультурно-практичного (знання з теорії та методики фізичного виховання; «володіння сучасними фізкультурно-оздоровчими методиками; уміння з розробки та коригування програм оздоровлення).

Логічно, що наступним кроком для створення діагностичної системи, є встановлення методів оцінки визначених ознак готовності. Засновуючись на дані наукових джерел, нами обрано: особистісні опитувальники, тестування теоретичних знань, методика КОЗ, методика «Педагогічні ситуації» та метод експертної оцінки.

Для вимірювання ознак, які потребують оцінки стану сформованості рис індивіда, доцільним є використання особистісних опитувальників, оскільки дослідження наукової літератури показало, що саме цей метод є найбільш поширеним та достовірним засобом оцінки професійних і/або особистісних якостей.

Особистісні опитувальники за П. Клайном містять властивості, притаманні ефективним тестам: надійність, дискримінативність і стандартизованість, а також є дієвим засобом вивчення великих вибірок, через швидкість та точність визначення якостей і рівня їх розвитку [3]. А також, як показує практика, робить дослідження більш надійним [7].

Отже, для оцінки рівня «соціальної компетентності», як однієї з ознак комунікативного компоненту готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ, нами обрано методику «Комунікативних та організаторських здібностей» (КОЗ).

Методика дозволяє оцінити професійно необхідні характеристики фахівця-фізіотерапевта: вміння чітко та швидко налагоджувати ділові та товариські контакти з людьми, бажання розширити коло спілкування, активна участь у групових заходах, вміння впливати на людей, бажання проявляти ініціативу і т. д. [10].

Ознака «дотримання соціальних, етичних та моральних норм» визначається за допомогою «Тесту комунікативної толерантності» за В. Бойко. Обрана методика дозволяє визначити наявність або схильність до девіантної поведінки через вивчення параметрів: рівень здатності сприймання індивідуальних особливостей людей; рівень категоричності або незмінності оцінки на адресу оточуючих; ступінь здатності до приховування або згладжування неприємного враження при зіткненні з некоммунікбельними якостями людей; схильність переробляти і

перевиховувати; ступінь терпимості до дискомфортних дій оточуючих; адаптаційні можливості у взаємодії з людьми та ін. [12].

Для визначення рівня першої ознаки особистісного компонента – «відповідальності», ми використовуємо методику В. Прядеїна «Відповідальність як системна якість особистості». Обраний засіб дозволяє оцінити рівень сформованості відповідальності і її компонентів (динамічного, емоційного, регуляторного, мотиваційного, когнітивного і результативного). Системний підхід методики дозволяє виявити вікові, статеві, диференційно-психологічні та психофізіологічні передумови відповідальності в їх єдності і взаємозумовленості [10].

Ознаку «орієнтованості на професійну самореалізацію» пропонуємо оцінювати за допомогою «Багатомірного опитувальника самореалізації особистості» С. Кудинова.

Опитувальник дозволяє виявити специфіку самореалізації суб'єкта. Методика розроблена в рамках авторського полісистемного підходу, де аргументовано викладена сутність понять самореалізації: втілення своїх здібностей, знань, умінь і навичок, можливостей в даний момент часу в різних сферах життєдіяльності; і самоактуалізації – прагнення реалізувати свій потенціал у віддаленій або найближчій перспективі [5].

У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що ВНЗ мають виконувати навчальну, методичну, наукову та організаційну роботи. Але, відомо, що освітній процес спрямований здебільшого на набуття теоретичних знань та вмінь, але сучасність вимагає від молодих фахівців здатності імпровізувати, швидко знаходити вирішення у обставинах, що швидко змінюються, та швидкості реакції на нестандартні ситуації. За Н. Дяченко, досягнення цієї мети можливе у разі застосування педагогічних задач. А, отже, очевидним є і той факт, що визначений метод є і найточнішим засобом виміру названих вище вимог. Тому, для оцінки рівня сформованості ознаки «Педагогічні уміння» нами обрано методику «Педагогічні ситуації» [1].

Ознаки «знання про будову, функції та стани людського тіла» та «знання з теорії та методики фізичного виховання», як теоретичні критерії системи оцінки рівня готовності до використання ФОТ, пропонуємо діагностувати за допомогою методу тестування знань.

Тестування, як складова діагностичної системи рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів, обрана нами як традиційний метод оцінки теоретичних знань. До того ж, тестування має значну перевагу – невеликі витрати часу для проведення та інтерпритування результатів, а також є дієвим засобом корекції процесу навчання, що забезпечує постійний контроль якості професійної підготовки [2].

За відсутності діагностичного методу, для визначення рівня сформованості ознаки «стремління до підтримки здоров'я та фізичної форми», на нашу думку, доцільним є розробка авторського опитувальника, на основі анкетування магістрів-фізіотерапевтів.

Для створення опитувальника, студентам-магістрантам було запропоновано назвати десять ознак, які на їхню думку характеризують наявність сформованого уявлення про власне здоров'я та демонструють стійку мотивацію до дотримання здорового способу життя. Отримані твердження були оброблені та систематизовані, завдяки чому вдалось створити опитувальник «Рівень стремління до дотримання власного здоров'я». Опитувальник містить 20 тверджень, які запропоновано оцінити за п'ятибальною шкалою, де 5 – «саме так, завжди», 1 – «ні, ніколи».

Попереднє опрацювання змісту характеристик виявило наявність необхідності формування практичних навичок у майбутніх фізичних терапевтів в ознаках: «уміння залучати клієнтів до сумісного тренувального процесу» (особистісний компонент), «володіння сучасними фізкультурно-оздоровчими методиками» та «уміння з розробки та коригування програм оздоровлення» (обидва – фізкультурно-практичний компонент). Названі характеристики є основою реальної професійної діяльності, тому доцільним є використання методу експертної оцінки.

Відомо, що метод експертної оцінки дає змогу визначити рівень сформованості умінь виконання професійних функцій та здатності до вирішення нестандартних професійних ситуацій [4].

Згідно до запропонованої нами методики, експерти мають визначити та оцінити рівень сформованості характеристик з яких складаються вище названі ознаки. Процес оцінювання відбувається під час проходження практики в фізкультурно-оздоровчих установах.

Оскільки система, яку ми розробляємо, має вигляд «дерева», в якому коренем є показники сформованості ознак більш низького рівня, тому доцільним підходом для її створення є кваліметричний.

Кваліметрія – це наукова дисципліна, предметом вивчення якої є методи кількісної оцінки якості – структурованої сукупності корисних властивостей об'єкта, що забезпечує виконання вимог у відповідності до його призначення [6].

За А. Субетто кваліметрія будується на чотирьох основних принципах:

1. Адекватність системності, тобто структура моделі оцінки має відповідати структурі показника, який оцінюють;
2. Адекватність кваліфікації експертів, що формували структуру моделі;
3. Технологічність – здатність створення послідовного алгоритму виконання оцінювання;
4. Інверсія якості людини та її діяльності – оцінка відбувається від компонентів створеної системи до діагностики цілого критерію (фактору) [8; 11].

Кваліметричний підхід зумовлює необхідність уніфікації кількісних градацій результатів обраних нами методів визначення рівня

сформованості ознак у єдину систему оцінювання.

Тому, наступним нашим кроком була модифікація норм обраних методик в єдину систему оцінки – п'ятибальну. Використання більш деталізованої градації рівнів діагностичної системи готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій обумовлена тим, що учасники нашого дослідження наразі є лише здобувачами професійної освіти і, очевидно, не мають чітко сформованих знань, умінь і навичок [8].

Для цього нами було проведено пілотне дослідження кожного показника та створено нові кількісні показники оцінювання за допомогою розрахунку 20, 40, 60, 80-го процентилів.

Далі, дотримуючись принципів кваліметричного підходу, нам було необхідно визначити значущість компонентів, що є складовими готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ. Визначення питомої ваги критеріїв відбулося за допомогою методу експертної оцінки.

Експертам (фахівцям з фізичної терапії» та спеціалістам фізкультурно-оздоровчих напрямків) було запропоновано визначити важливість та оцінити чотири структурні компоненти готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ.

На основі отриманих даних, нами було визначено середнє арифметичне, яке і стало показником питомої ваги компонентів. А саме: комунікативний – 0,14; особистісний – 0,15; соматичний – 0,11; фізкультурно-практичний – 0,6.

Проведене дослідження та отримані дані дозволили нам розробити кваліметричну модель оцінки готовності фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій, яку подано у вигляді бланку оцінки (таблиця 1).

Таблиця 1

Зведений бланк оцінки готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ

Фактор	Питома вага	Ознаки	Бал	Коефіцієнт відповідності критерію	Коефіцієнт відповідності фактору	Оцінка сформованості фактору
1	2	3	4	5	6	7
Всього						Q

Де: 1. Фактор готовності майбутніх фізичних терапевтів, який був визначений за допомогою факторного аналізу. 2. Питома вага фактору, визначена на основі експертної оцінки. 3. Ознаки – характеристики готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ. 4. Бал, визначений в ході проведення дослідження вибірки студентів-фізіотерапевтів. 5. Коефіцієнт відповідності критеріїв (сума оцінок показників поділена на максимальну кількість балів за визначеним критерієм). 6. Коефіцієнт відповідності фактору (середнє арифметичне коефіцієнтів відповідності критеріїв). 7. Оцінка сформованості факторів (вагомість окремого фактору помножена на коефіцієнт відповідності фактору). Q – оцінка сформованості готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ (сума оцінок сформованості факторів, лежить у межах одиниці).

Отже, проведення кількох етапів дослідження дозволило нам розробити систему оцінки готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Створена діагностична система складається з: ознак готовності; алгоритму оцінки; формули визначення питомої ваги компонентів та розрахунку балу готовності; градуйованих рівнів (високий, вище за середній, середній, нижче за середній, низький) сформованості готовності.

Перспективи подальшого дослідження полягають у перевірці ефективності створеної системи оцінки готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Список використаної літератури

- 1. Дяченко Н. О.** Сутність поняття педагогічна задача / Н. О. Дяченко // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. – 2013. – № 3 (50). – Т. 1. – Темат. вип. : «Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології». – С. 155 – 188.
- 2. Изотова Н. В.** Корректирующий контроль как фактор повышения качества обучения в вузе (на материале предметов гуманитарного цикла): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Надежда Васильевна Изотова. – Брянск, 2004. – 217 с.
- 3. Клайн П.** Справочное руководство по конструированию тестов: введение в психометрическое проектирование / П. Клайн. – К.: Пан Лтд, 1994. – 283 с.
- 4. Крулехт М. В.** Экспертные оценки в образовании: Учеб. пособие для студ. фак. дошк. образования высш. пед. учеб. заведений. / М. В. Крулехт, И. В. Тельнюк. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 112 с.
- 5. Кудинов С. И.** Полисистемный подход исследования самореализации личности / С. И. Кудинов // Сибирский педагогический журнал. – Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2007. – С. 337–346.
- 6. Лопатников Л. И.** Экономико-математический словарь: Словарь современной экономической науки. – 5-е изд., перераб. и доп. / Л. И. Лопатников – М.: Дело, 2003. – 520 с.
- 7. Мазін В. М.** Перспективні шляхи оцінки якості професійної діяльності тренерів-викладачів з позицій компетентнісного підходу / В. М. Мазін //

Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах. – 2010. – № 11. – С. 237–242. **8. Перепльотчиков Д. О.** Методика діагностики рівня професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ / Д. О. Перепльотчиков // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту – 2010. – №3. – С. 63 – 66. **9. Про вищу освіту** : Закон України від 05 вересня 2017 р. №2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1434870000112510> **10. Прядеин В. П.** Психодіагностика личности: Избранные психологические тесты: Практикум / В. П. Прядеин – Сургут : Сургутский гос. пед. ун-т, 2014. – 215 с. **11. Субетто А. И.** Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций. СПб. – М.: Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 2006. – 72 с. **12. Фетискин Н. П.,** Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов., Г. М. Мануйлов – М. Изд-во Института Психотерапии, 2002 – 339 с. **13. Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с. **14. Царенко К. В.** Розвиток професійно-педагогічної компетентності тренерів викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл у процесі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. наук : 13.00.04 / Катерина Валеріївна Царенко. – Запоріжжя, 2017. – 284 с.

Бурка О. М. Система оцінки рівня якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій

В статті описані етапи дослідження з розробки системи оцінки рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Визначені та охарактеризовані методи оцінки рівня сформованості ознак чотирьох критеріїв оцінювання рівня готовності: комунікативного, соматичного, особистісного та фізкультурно-практичного. Серед обраних методів діагностичної системи: особистісні опитувальники, тестування теоретичних знань, методика «Комунікативних та організаторських здібностей», методика «Педагогічні ситуації» та метод експертної оцінки. Розроблено кваліметричну модель оцінки готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання ФОТ та обґрунтовано доцільність її використання.

Ключові слова: фізичний терапевт, підготовка, фізкультурно-оздоровчі технології, кваліметрична модель.

Бурка Е. Н. Система оценки уровня качества подготовки будущих физических терапевтов к использованию физкультурно-оздоровительных технологий

В статье описаны этапы исследования по разработке системы оценивания уровня качества подготовки будущих физических

терапевтов к использованию физкультурно-оздоровительных технологий. Определены и охарактеризованы методы оценки уровня сформированности характеристик четырёх критериев оценивания уровня готовности: коммуникативного, соматического, личностного и физкультурно-практического.

Среди выбранных методов диагностической системы: личностные опросники, тестирование теоретических знаний, методика «Коммуникативных и организаторских способностей», методика «Педагогические ситуации» и метод экспертной оценки.

Разработана квалиметрическая модель оценки уровня готовности будущих физических терапевтов к использованию ФОТ и обоснована рациональность её использования.

Ключевые слова: физический терапевт, подготовка, физкультурно-оздоровительные технологии, квалиметрическая модель.

Burka O. Evaluation System of the Level of the Quality of the Preparation of the Future Therapists to Use Fitness and Health Technologies

In the article are described the stages of the investigations for elaboration of the evaluation system of the level of the quality of the preparation of the future therapists to use fitness and health technologies.

The materials on evaluation systems of the level of the quality of the preparation of the future therapists to use fitness and health technologies were analyzed. As a result, it was revealed not only the lack of a common view on this process, but also the lack of consideration for this question.

Were determined and characterized the methods of the evaluation of the formation level of the four characteristics of the criteria of the readiness level evaluation: communicative, somatic, personal and physical-practical.

Among the chosen methods of the diagnostic system are: personality questionnaires, tests of theoretical knowledge, method of «Communication and organizational skills», methodology «Pedagogical situations» and the method of expert review.

Was justified the relevance of the usage of the qualimetric approach to the elaboration of the readiness level evaluation of the future physical therapists to use fitness and health technologies.

Was created a qualimetric model of the readiness level evaluation of the future physical therapists to use fitness and health technologies. The model is performed in the form of letterform and has the tree structure.

Key words: physical therapist, preparation, health and fitness technologies, qualimetric model.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2018

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., доц. Мазін В. М.